

УДК 821.161.2-31Карпа
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.36>

УРБАНІСТИЧНИЙ ПРОСТІР КИЄВА В РОМАНІ ІРЕНИ КАРПИ «ФРОЙД БИ ПЛАКАВ»

THE URBAN SPACE OF KYIV IN IRENA KARPA'S NOVEL «FREUD WOULD CRY»

Швець Д.В.,

orcid.org/0009-0009-7381-7541

студентка II курсу магістратури

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ісасва Н.С.,

orcid.org/0000-0002-8458-4650

докторка філологічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті з'ясовані особливості відтворення урбаністичного простору в романі Ірени Карпи «Фройд би плакав» як активного елемента нарративу, що формує ідентичність героїні, з урахуванням авторських коментарів. Дослідження також розкриває образ Києва як відображення соціокультурних процесів та арену самореалізації персонажів.

В дослідженні використані такі методи, як біографічний, культурно-історичний, інтерпретаційний та філологічний аналіз тексту. Для формування повного уявлення щодо мотивації та механізмів конструювання письменницею постмодерного образу Києва, у статті використані матеріали інтерв'ю І. Карпи, даного авторці Дарині Швець.

У сучасному літературознавстві урбаністична література набуває дедалі більшої уваги як інструмент осмислення складної природи міського життя. Місто у творах є не лише тлом подій, а й активним учасником, який формує ідентичність персонажів і відображає соціокультурні зміни.

Роман Ірени Карпи «Фройд би плакав» (2004) є яскравим прикладом сучасної жіночої урбаністичної прози, де Київ постає символом молодіжної культури, бунтарства й особистих драм, що віддзеркалюють суспільні зрушення початку XXI століття. Цей твір демонструє, як урбаністичний простір стає співтворцем нарративу, переплітаючи локальні реалії з універсальними темами самопізнання, свободи та культурної динаміки.

Київ постає як мозаїчний «текст», відкритий до інтерпретацій. Через призму постмодерністської гри та іронії роман розкриває місто як простір карнавалу, де межі між реальним і уявним розмиваються. Роман також деконструє стереотипи жіночих ролей, представляючи Марлу як бунтарку, що кидає виклик суспільним нормам та традиціям. Таким чином, роман Карпи «Фройд би плакав» є не лише художнім відображенням доби, а й спонуканням до роздумів про роль міста у формуванні сучасної ідентичності його мешканців.

Ключові слова: українська література, урбанізація, жіноча проза, постмодернізм, ідентичність.

The article examines the peculiarities of depicting the urban space in Irena Karpa's novel «Freud Would Cry» as an active narrative element that shapes the heroine's identity, taking into account the author's comments. The study also reveals the image of Kyiv as a reflection of sociocultural processes and an arena for the characters' self-realization.

The research employs methods such as biographical, cultural-historical, interpretive, and philological text analysis. To fully understand the motivation and mechanisms behind the writer's construction of Kyiv's postmodern image, the article uses materials from an interview with I. Karpa conducted by Daryna Shvets.

In contemporary literary studies, urban literature is gaining increasing attention as a tool for comprehending the complex nature of city life. In literary works, the city is not merely a backdrop but an active participant that shapes characters' identities and reflects sociocultural changes.

Irena Karpa's novel «Freud Would Cry» (2004) is a vivid example of contemporary women's urban prose, where Kyiv emerges as a symbol of youth culture, rebellion, and personal dramas, mirroring societal shifts of the early 21st century. The work demonstrates how urban space becomes a co-creator of the narrative, intertwining local realities with universal themes of self-discovery, freedom, and cultural dynamics.

Kyiv appears as a mosaic «text» open to interpretations. Through the lens of postmodern play and irony, the novel portrays the city as a carnival space where the boundaries between the real and the imaginary blur. The novel also deconstructs stereotypes of female roles, presenting Marla as a rebel who challenges societal norms and traditions.

Thus, Karpa's «Freud Would Cry» is not only an artistic reflection of its era but also a prompt for reflection on the city's role in shaping the modern identity of its inhabitants.

Key words: Ukrainian literature, urbanization, women's prose, postmodernism, identity.

Постановка проблеми. У сучасному літературознавстві урбаністична проза привертає дедалі більшу увагу дослідників як засіб осмислення складних соціокультурних процесів. Урбанізм в художніх текстах визначається як «зображення великих міст, мегаполісів, увага до техніки, відтворення стрімкого темпоритму життя, шумів тощо» [11, с. 516]. Однак, варто зауважити, що в літературі XX ст. урбанізм зазнав значного переосмислення, перетворившись на простір різних форм соціальної взаємодії та формування соціокультурної ідентичності персонажів. За слушним висновком С. Павличко, в українській літературі «ставлення до міста стало лакмусом позиції митця», а отже саме «місто не є просто темою, топосом чи типом пейзажу. Місто є символом певного типу свідомості як автора, так і його героя» [13, с. 206]. Модернізм 20–30-х років XX ст. відобразив важке перетворення сільської культури на міську в Україні, створивши дискурс болісного конфлікту. Це актуалізувало мотиви сумнівів, розчарування, самотності, депресії. Водночас, за твердженням О. Ковальчук: «урбаністичний текст модернізму став ареною для переосмислення національної ідентичності через призму міського життя» [7, с. 45].

На зламі XX–XXI ст. українська урбаністична проза набула нового сенсу як спосіб художнього осмислення глобалізаційних викликів і локальних особливостей у постмодерному дискурсі. У цей час українське письменство, за словами Я. Поліщука, зазнало «цивілізаційно-культурної реорганізації», входячи «у нові європейські та світові контексти» [14, с. 67]. Автори, зокрема Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, О. Забужко та ін., акцентують увагу на впливі урбаністичного середовища на індивідуальну ідентичність, досліджуючи зміни у сприйнятті традиційних цінностей у глобальному контексті. Т. Гундорова підкреслює, що український постмодернізм здійснив певну ревізію національної культури. «Породивши посттоталітарну “ігрову людину” та карнавал, він дав відчуття свята і навчив змінювати коди самої гри» [1, с. 111]. Таким чином людина, соціум і культура опинились у вирі трансформацій. Урбаністичний простір став віддзеркаленням цих трансформацій і водночас – сценою постмодерної гри нових персонажів, які перебувають у постійному пошуку ідентичності і прихистку. Тож художнє конструювання образу українських міст, і найперше – столиці, є відображенням механізмів формування нової свідомості й ідентичності її мешканців. Творчість Ірени Карпи, зокрема її роман «Фройд би плавав»

(2004), є яскравим зразком постмодерної урбаністичної прози, де Київ постає символом бунтарства та особистих конфліктів, відображаючи трансформації пострадянської України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Урбаністична проза як художній феномен, а також окремі її аспекти у творчості українських письменників стали об'єктом дослідження таких літературознавців як Ю. Бондаренко, О. Ковальчук, Н. Ксьондзик, С. Павличко, Л. Петренко, О. Севрук, В. Фоменко та ін. Увага дослідників зосереджується на витоках, еволюції, проблематиці та поетиці урбаністичних текстів, а також на моделях конструювання реальності та соціальному символізмі. Однак, гендерна (фемінінна) специфіка урбаністичних текстів висвітлена лише фрагментарно.

Проза Ірени Карпи є цікавим матеріалом для вивчення жіночої постмодерної концепції сучасного міста. Загалом її творчість неодноразово ставала об'єктом досліджень багатьох науковців. Зокрема, К. Харченко назвала І. Карпу однією з авторок, які започаткували «новий український жіночий роман», що являє собою «захопливу історію з елементами біографічності» про «насичене пригодами життя незалежної жінки» [17, с. 66]. С. Філоненко знаходить в такому романі ознаки жанру *чикліт* [15, с. 327], а Н. Зборовська – жіночий постмодернізм, що виявляється у «симптоматичній ... інтертекстуальній мішанині й інфантилізації...» [3, с. 469]. У цьому контексті значна дослідницька увага зосереджується на специфіці жіночих образів у прозі Карпи: репрезентації нових героїнь у дискурсі «розмивання стереотипної гендерної ментальності» в романі [8, с. 156], особливості репрезентації «любовних драм» в аспекті самовизначення/ саморуйнування героїнь [9, с. 76]. Урбаністика у позі І. Карпи також почасти висвітлювалась у наукових розвідках. О. Дергачова розглянула топос Парижа як емігрантського простору, де поєднуються реальність та вигадки [2]. К. Мілюкова дослідила мовно-стилістичні особливості репрезентації міст у низці романів І Карпи [12]. Зрештою, С. Форманова простежила особливості перемикування кодів у мовній інтеракції в романі «Фройд би плавав» [16], що певним чином відображає епатажну мовну культуру урбаністичної молоді. Тож, урбаністичний простір української столиці залишається не достатньо осмисленим в українському науковому просторі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей репрезентації урбаністичного простору Києва в романі Ірени Карпи

«Фройд би плакав». Досягнення мети забезпечується виконанням таких завдань: 1) осмислити урбаністичний образ Києва як символічний та емоційний осередок буття; 2) окреслити образи та деталі унікального простору міста; 3) з'ясувати вплив київської урбаністики на формування ідентичності героїв роману.

В дослідженні використані такі методи, як біографічний, культурно-історичний, інтерпретаційний та філологічний аналіз тексту. Для формування повного уявлення щодо мотивації та механізмів конструювання письменницею постмодерного образу Києва, у статті використані матеріали інтерв'ю І. Карпи, даного авторці (Дарині Швець) в приватному онлайн-листуванні [6].

Виклад основного матеріалу. Роман Ірени Карпи «Фройд би плакав» занурює читача в атмосферу Києва початку нульових, де місто оживає як простір для самопізнання героїв. Тут доречно згадати думку К. Орілларда про те, що міський краєвид у літературі варто сприймати «не як простір, який потрібно споглядати, і не як текст, який потрібно читати, але як культурний процес освоєння, завойовування простору, що формує особистість соціальну (ми-свідомість) і особистість індивідуальну (я-свідомість)» [18, с. 90]. Тобто вуличний хаос, архітектурні контрасти та соціальні взаємодії формують унікальну ідентичність героїв, відображаючи пульс сучасного мегаполісу. Це повною мірою стосується текстів І. Карпи, які руйнують межі між реальністю та вигадкою, перемикають культурні й мовні коди, пропонуючи новий ракурс бачення ідентичності у мінливому світі. Урбаністична енергія міста в її творчості пульсує, формуючи характери персонажів і відображаючи дух епохи.

Створення художнього образу міста залежить від індивідуально-авторського його сприйняття – відчуття безпеки, комфорту, тривожності чи самотності – формує настрій тексту. Ірена Карпа, як вона зазначала в інтерв'ю для онлан-видання PEN TEN, бачить у місті свободу, спонтанність і розкутість: «Я народилася в Черкасах, але виросла на Західній Україні, в Івано-Франківській області. Більшу частину життя прожила таки в Києві <...> Мабуть, я тут просто “універсальний солдат”» [5]. Ця універсальність дозволяє їй легко накопичувати різноманіття урбаністичних мотивів, інтегруючи Київ як простір бунтарства та хаосу, або ж тієї самої «постмодерністської мішанини», про яку згадує Н. Зборовська.

На наше питання *Як міста, в яких розгортаються події ваших творів, впливали на Вашу*

творчість? – Ірена відповіла: «Звичайно, місце завжди є не тільки тлом до нашої історії, а ще й обумовлює певні її повороти... Але, є такі міста, які спонукають до створення тексту. Наприклад, Париж явно поклав початок роману «Добрі новини з Аральського моря» [6]. Для Ірени Карпи Київ – це не лише географічна локація, а й симптоматичний символ молодості та болісних пошуків, що знайшло відображення в романі «Фройд би плакав». Вона підкреслила: «У текстах, які я пишу, писала раніше, до того, де більше все розгорталося в Києві. І я не знаю, які можуть бути особливі асоціації. Я дуже багато років жила в Києві й досі в ньому живу, тому що зараз живу між Києвом і Парижем. І персонажі, відповідно, також» [6].

У романі «Фройд би плакав» урбаністичний простір розкривається через порівняння і певне «зрощення» міст, які головна героїня Марла та її супутники не лише відвідують, а й асоціативно пов'язують у своїй уяві. Міста у творі оживають як динамічні локації, що впливають на почуття героїв і формують їхнє свотобачення. Наприклад, Катманду в уяві Марли переплітається з Амстердамом, Порту, Баварією і навіть Гуцульщиною, відображаючи її спроби знайти знайомі риси в чужих ландшафтах. Такі порівняння допомагають героям створювати власні ментальні карти, де новий досвід осмислюється через уже відоме. Цей процес підкреслює постмодерністську гру з ідентичністю та простором, де межі між різними культурами розмиваються.

Водночас Марла іронічно ставиться до спрощених порівнянь міст, критикуючи кліше на кшталт «Східна Венеція» чи «Північний Париж», як у її ремарці: «Ненавиджу цю тупорилу споживацьку моду» [4, с. 146]. Проте вона сама не може уникнути асоціацій, коли архітектура Катманду нагадує їй Амстердам чи Порту, а в іншому епізоді Баварія поєднується з Японією і Гуцульщиною, що існує в її уяві як ідеалізований, непорушений простір. Ця багатошарова гра порівнянь, як зазначає Х'ялмар, підкреслює прагнення героїв впорядкувати хаотичний світ через суб'єктивний досвід. У романі міста стають не просто географічними точками, а символами внутрішніх пошуків Марли, яка через них осмислює власну ідентичність і місце в глобалізованому світі. Таким чином, Карпа використовує урбаністику як інструмент для дослідження людської свідомості та культурних перетинів.

Порівняння Катманду зі «східним Амстердамом» слугує яскравим інтертекстуальним містком, що з'єднує східні та західні ланд-

шафти в діалозі культур. Н. Ксьондзик зазначає, що «міста в літературі часто виступають маркерами інтертекстуальності, переплітаючи особистий досвід із глобальними культурними наративами» [10, с. 58]. Такі асоціації не лише розкривають культурний код твору, а й підкреслюють строкатість міського життя, де Марла намагається віднайти себе серед багатоголосся впливів і настроїв. Цей прийом дозволяє Карпі створити складний текст, що апелює до читача з допомогою знайомих образів, й водночас кидає виклик стереотипам сприйняття міст. Через ці порівняння роман стає своєрідною мапою, де урбаністичний простір відображає подорож героїні (внутрішню й реальну).

Роман «Фройд би плакав» вирізняється провакаційним стилем, гумором і відкритим обговоренням жіночої сексуальності та емансипації. Історія молодої киянки Марли, яка шукає себе в мегаполісі, відображає дух початку нульових, зокрема після Помаранчевої революції, коли Україна переживала соціокультурні зрушення. Київ у романі постає як простір свободи, бунтарства та внутрішніх конфліктів. Карпа підкреслює, що місто формує характери та долі персонажів: «В маленькому містечку особиста драма розгорнеться по-іншому, ніж у столиці, де ніхто нікого не знає» [6]. Вона також зазначає, що місце написання впливає на настрій твору: «Так, звичайно ж, місце, де ми пишемо твір, також впливатиме. Я дуже багато пишу в транспорті, тому що змушена постійно переміщатися» [6]. Цей коментар пояснює динамізм і хаос Київського міського простору, який відображає не лише реальність міста, а й активне життя авторки.

Київ у «Фройд би плакав» зображений через строкату мозаїку деталей, що підкреслюють емоційний зв'язок Марли з містом: «Марла слайдами, ніби тасувала колоду карт, перекидала в голові картинки Києва. Тут же, у вікнах потяга, до неї блискавично моргав парк Шевченка з імпотентними гравцями в шахи і запахом пошуку пива, псевдокитайська забігайлівка з волоссям у зупі, жовто-сіре метро, модні магазини однакового шмаття, якісь уламки арматури й пурпурового мармуру» [4, с. 12]. Ця цитата ілюструє Київ як живу субстанцію, сповнену контрастів. Місто постає не лише через архітектуру, а й через запахи, звуки та асоціації, що резонують із внутрішнім світом Марли.

На нашу думку, нетипове зображення урбаністичного простору, що спирається на асоціативні образи, нестандартних персонажів і ретельно підібрані деталі, є надзвичайно ефективним.

Використання дрібних деталей не лише створює яскраву, багатогранну картину міста, дозволяючи читачеві глибше зануритися в його атмосферу, а й сприяє формуванню емоційного зв'язку з текстом. Для мешканців міст такі описи можуть викликати ностальгійні почуття, спонукаючи до рефлексії на власні спогади та переживання. Авторці вдалося трансформувати місто в символічний простір індивідуальних і колективних досвідів. Такий підхід не лише збагачує художнє полотно твору, а й підкреслює діалогічну природу урбаністичного дискурсу, де місто виступає як співтворець наративу.

Соціальна іронія, яка часом навіть походить на сатиру, пронизує образ міста, як у саркастичному описі Майдану: «бік Майдану Незалежності. Чи то пак, Майдану Незаможності, як колись обізвав його Х'ялмар» [4, с. 76]. Ця гра слів підкреслює розрив між пафосними символами та реальністю, відображаючи певне розчарування людей та критику тодішнього устрою. Літній Київ набуває двоїстості: «Літні оргії були страшними, літні витрачені гроші – незліченними, літні київські дівчата – найкрасивішими і найдоступнішими» [4, с. 78]. Це відображає мотив тимчасовості та ескапізму, де місто стає простором розваг. Карпа коментує, що міста впливають на неї особисто, але вона не має улюбленого міста і віддає перевагу контрастам: «Я рухаюся і переміщаюся, беру деталі звідти, де я є. Не люблю середніх міст, люблю або космополітичні столиці, або зовсім заховані в природі хутори» [6]. Ця двоїстість пояснює модерністську сутність образу Києва в романі як місця свободи дії і, водночас – соціальної напруги.

Прикметним в романі є опис метро: «На стінах київського метрополітену квадрат за квадратом з'являлася вся гама сірого. Марла з відкритим ротом споглядала з'яву все нових і нових відтінків цього кольору, таких, що про їхнє існування вона й не підозрювала...» [4, с. 80]. Цей уривок яскраво ілюструє еволюцію внутрішнього сприйняття героїні Марли, відображаючи її трансформацію від відчуження до глибшого осмислення урбаністичного простору. Опис метро, з його монохромною гамою сірого, символізує одноманітність і буденність міського життя, але водночас розкриття нових відтінків вказує на поступове прийняття Марлою цієї реальності. Друга частина цитати – «Люди певної місцевості – як трава. Трава до тебе не має жодного стосунку. То чому вона має тебе дратувати?» [4, с. 212] – підкреслює філософський зсув у свідомості героїні, де вона переходить від роздратування до толерантного

сприйняття міських мешканців як невід'ємної частини урбаністичного ландшафту. Цей момент знаменує її внутрішнє примирення з містом, яке перестає бути джерелом конфлікту й стає простором для рефлексії та самопізнання. Такий підхід до зображення метро як метафори внутрішньої трансформації демонструє майстерність Карпи у використанні урбаністичного топосу для розкриття психологічної глибини персонажа.

Київське нічне життя у романі Ірени Карпи оживає через яскравих другорядних персонажів – барменів, музикантів, художників, які наповнюють текст автентичною атмосферою та динамікою великого міста. Ці випадкові постаті не лише створюють реалістичне тло, а й відображають хаотичну енергію нічного міста, де кожен момент сповнений несподіванок. Вони стають дзеркалом соціального середовища, у якому Марла шукає себе, підкреслюючи її внутрішні конфлікти та прагнення знайти гармонію в бурхливому світі. Завдяки цим персонажам роман набуває строкатості, поєднуючи особисту драму героїні з пульсуючим ритмом життя міста.

Випадкові знайомі, що з'являються у житті Марли, символізують мінливість і непередбачуваність, які супроводжують її шлях до самопізнання. Кожен із них – від вуличного артиста до нічного ді-джея – додає унікальний штрих до образу Києва як міста контрастів і можливостей. Такі персонажі уособлюють не лише соціальну реальність, а й постмодерністський карнавал, де межі між реальним і уявним розмиваються. У результаті роман стає не лише історією однієї людини, а й гімном міському життю з його свободою та непередбачуваністю.

У романі «Фройд би плакав» головна героїня Марла розмірковує над природою свободи, ставлячи під сумнів необхідність далеких мандрів для втечі від гнітючих шаблонів життя. Її спонтанне рішення вийти з таксі на Нивках, супроводжуване іронічним «Яка різниця, куди втікати – на Ніагару чи на Нивки?» [4, с. 247], підкреслює, що справжня свобода не залежить від географії. Для Марли важливо не місце, а здатність вирватися з-під тиску суспільних очікувань і знайти внутрішню гармонію. Ця думка відображає постмодерністське бачення, де особиста свобода – це не романтизована пригода, а стан душі, який можна відчувати будь-де. В образі Марли авторка показує, що втеча від «свободовбивчих патернів» – це насамперед внутрішній бунт проти нав'язаних обмежень.

Ця ідея поглиблюється в роздумах Марли про те, як екзотичні мрії можна замінити про-

стими радощами повсякденності. Вона порівнює героїчні сходження на Анапурну чи плавання в Індійському океані з буденними задоволеннями – переглядом хорошого кіно, кветками за 26 гривень і келихом вина. Для Марли справжнє щастя криється не в грандіозних подвигах, а в умінні знаходити радість у дрібницях, незалежно від локації. Такий підхід підкреслює її прагнення до внутрішньої свободи, яка не потребує зовнішніх декорацій чи екзотичних пейзажів. Через ці роздуми Карпа майстерно ілюструє, як сучасна людина може віднайти гармонію, балансує між хаосом повсякдення та жагою до автентичного життя.

Марла у романі подорожує містами, але її шлях – це не епічна пригода, а хаотичне блукання від гамірного київського Майдану до строкатих вуличок Таїланду. Урбаністичний простір перетворює її історію на іронічну пародію роману виховання, де традиційне зростання поступається місцем свободі та саморуїнним імпульсам. За словами Н. Зборовської, «демонстрація аморальної богемної поведінки І. Карпою... свідчить про оновлене дійство розщепленої національної жіночості, що постає на основі невіднайденості власного Я» [3, с. 469]. Карпа розвінчує стереотипи про жіночу роль, зображуючи свою героїню Марлу бунтаркою, яка кидає виклик суспільним нормам і живе за власними законами в пульсуючому ритмі мегаполісів. Ця деконструкція робить роман гостро сучасним, відображаючи дух урбаністичної культури початку 2000-х. Таким чином, Київ стає не лише тлом, а й співучасником Марлиного бунту, формуючи її унікальну ідентичність.

Ірена Карпа підкреслює, що міста формують не лише тексти, а й її світогляд: «Мені легко говорити і з людьми у Харкові (бо росла у “пальному районі” в Черкасах, добре знаю урбан-субкультуру), і у Тернополі (бо відрізняю пляцок від пирога). Мені однаково дорогі поезії Іздрика і Жадана, а ще я всім серцем люблю Полежаку...» [5]. Ця багатогранність дозволяє Карпі створювати універсальні образи міста, що резонують із різними аудиторіями. «Можна український степ описувати, будучи в якомусь дуже подібному місці, не обов'язково в українському степу. Чи можна бути в Карпатах і описувати траву Донбасу» [6]. Цей коментар розкриває унікальну здатність Карпи транслювати урбаністичний досвід через асоціативне перенесення, що збагачує її тексти емоційною глибиною та дозволяє читачам відчувати універсальність міських мотивів.

Авторка також акцентує на сучасному контексті: «Особливо зараз – Київ в час війни. У книжці, яка має вийти, я дуже хотіла описати, як живуть містяни в час війни, як вони реагують на тривоги, як вони ходять на вечірки благодійні, що відбувається такого, чого не було, наприклад, раніше у мирний час» [6]. Ця рефлексія підкреслює еволюцію образу Києва в творчості Карпи, де місто трансформується з простору молодіжного бунтарства в арену стійкості та адаптації до нових реалій воєнного часу. Це додає її творам актуальності, відображаючи здатність урбаністичного простору в літературі реагувати на суспільні зміни та фіксувати колективний досвід. Такий підхід дозволяє Карпі не лише відтворювати міське життя, а й документувати його динаміку, що резонує з читачами на емоційному та історичному рівнях.

У приватному листуванні Ірена Карпа, відповідаючи на запитання про вплив міст на її особистість та творчість, зазначила, що хоча міста відіграють важливу роль, її більше надихають природні ландшафти: «В мене це швидше природа чи крихітні села в горах чи на березі холодного моря» [6]. Тож для авторки урбаністичний простір, попри його значущість у її творах, поступається емоційній силі природи та віддалених сіл, які викликають сильні почуття та стимулюють нові ідеї. Такий контраст між міським і природним середовищем відображає багатогранність її творчого підходу, де урбаністичні мотиви Києва чи Парижа переплітаються з ліричними образами природи, створюючи унікальну художню палітру.

Роман «Фройд би плакав» став символом нової літературної хвилі, що порушила табу, зокрема щодо жіночої сексуальності та ролі жінки в суспільстві. Київ у творі – це метафора молодіжної культури, де хаос і можливості співіснують. Урбаністичний простір символізує прагнення до змін і водночас застійні явища, що відображає складні суспільні процеси. Роман «Фройд би плакав» є текстом, відкритим до інтерпретацій, тож і створений у ньому образ Києва резонує з темами самопізнання, свободи та соціокультурних зрушень.

Отже, урбаністична література, зокрема й роман «Фройд би плакав», є не лише відображенням суспільних зрушень (від глобалізації до нових викликів сьогодення), а й запрошенням до «танцю з містом», де кожен крок відкриває нові сенси. Київ у романі – це притулок свободи і водночас – arena напруги, що уособлює дух епохи. «Фройд би плакав» не просто фіксує цей дух, а кличе читача зануритися в діалог із містом, яке, подібно до людської душі, ніколи не стоїть на місці, а вічно шукає себе.

Висновки.

Проведений аналіз показав, що Київ у романі «Фройд би плакав» виступає не лише тлом, а й активним живим образом, який через хаотичну мозаїку деталей, соціальну іронію та асоціативні образи формує ідентичність героїні Марли. Коментарі Ірени Карпи підкреслюють особистий зв'язок авторки з Києвом як містом молодіжної культури та бунтарства, а також його еволюцію в сучасному контексті війни. Роман відображає традиції української урбаністичної літератури, водночас реагуючи на глобалізаційні виклики, що робить його актуальним прикладом сучасної прози.

Урбаністичний простір Києва резонує з темами самопізнання, свободи та соціокультурних зрушень, підтверджуючи статус міста як «тексту», відкритого до інтерпретацій. Ірена Карпа створила мозаїчний образ міста, що поєднує локальні реалії з універсальними мотивами. Через іронічні алюзії та карнавальну атмосферу Київ постає як простір, де героїня балансує між хаосом і гармонією, шукаючи власний шлях. Другорядні персонажі, як-от вуличні артисти, додають тексту автентичності, уособлюючи пульсуючий ритм міського життя. Роман також деконструє стереотипи про жіночу роль, представляючи Марлу як бунтарку, що кидає виклик суспільним нормам. Таким чином, роман Карпи «Фройд би плакав» є не лише художнім відображенням часу, а й запрошенням до роздумів про роль міста у формуванні сучасної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гундорова Т.І. *Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодернізм*. Київ: Критика, 2013.
2. Деркачова О. Майже Париж майже по-українськи. *Буквоїд*. 2019. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2019/07/30/181527.html>
3. Зборовська Н. *Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури*: монографія. Київ: Академвидав. 2006.
4. Карпа І. *Фройд би плакав*. Харків: Фоліо, 2004.
5. Карпа І. PEN TEN: Інтерв'ю з Іреною Карпою. *PEN Ukraine*. 2023. URL: https://pen.org.ua/pen_ten-interv-yu-z-irenoyu-karpoju

6. Карпа І. Інтерв'ю Дарині Швець : онлайн-листування. 29.04.2025
7. Ковальчук О. Урбаністичний текст постмодерну як конструктор нових реальностей. *Місто: історія, культура, суспільство*. 2020. № 1. С. 45.
8. Крупка М. «Дівчина зі Сходу»: типи жінок в романі Ірени Карпи «Добрі новини з Аральського моря». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 54. С. 156–159.
9. Крупка М. Художні версії любовних драм у сучасному прозовому дискурсі (романи О. Забужко, І. Карпи, С. Пиркало). *Слово і час*. 2007. №7. С. 73–79.
10. Ксьондзик Н. *Місто як текст: урбаністичні мотиви в українській прозі*. Київ: Смолоскип, 2019.
11. *Літературознавча енциклопедія: У 2-х тт.* / автор-укладач Ю.І. Ковалів. 2007. Київ: Академія. Т. 2.
12. Мікрюкова К. О. Образ міста в художніх творах Ірени Карпи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*: Збірник наукових праць. Випуск XVI. 2012. С. 78–82.
13. Павличко С. *Дискурс модернізму в українській літературі*. 2-ге вид., Київ: Либідь, 1999.
14. Поліщук Я. Література ХХІ століття: прогностичний начерк. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2013. № 2. С. 67–70.
15. Філоненко С. *Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр*: монографія. Донецьк: Ландон–ХХІ, 2011.
16. Форманова С. В. Механізми кодових перемикачів у романі Ірени Карпи «Фройд би плакав». *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 35. С. 96–101.
17. Харченко О. Літературу – в маси! *Книжковий огляд*. 2004. № 11–12. С. 64–67.
18. Orillard Clement. Contrôler l'image de la ville. *Labyrinthe*. 2003. № 15. <https://doi.org/10.4000/labyrinthe.472>